

Universitatea "Babeș-Bolyai" Cluj-Napoca, Facultatea de Istorie și Filosofie
 "Babeș-Bolyai" University from Cluj-Napoca, Faculty of History and Philosophy

Nae Ionescu și ideea de putere politică în România anilor '20

Nae Ionescu and the Concept of Political Power in Romania of the 1920's

The purpose of this text is to outline Nae Ionescu's position toward the concept of political power of Romania in the 1920's. The main ideas were taken from the articles printed in that period, ideas clearly and concisely expressed by the philosopher. The text tries to emphasize the organic character of the author's political thinking and its adjustment to the realities of those times. Nae Ionescu does not talk about an ideal of the political power, but about some possible solutions to the Romanian reality. Starting from the organic character of his political beliefs and taking into account the Romanian essence, respectively orthodoxy, peasantry and the lack of understanding of the concept of delegation by most of the population, we will try to point out the author's somehow natural orientation toward the divine monarchy.

Keywords: Nae Ionescu, political philosophy, nation, political power, orthodoxism, organicity

Institution's address: str. Mihail Kogălniceanu, nr.1, Cluj-Napoca, tel.: +40-264-40.53.00, fax: +40-264-40.53.26, +40-264-59.19.06

Personal e-mail: sidor_daniel@yahoo.com

A tunci când vorbim de ideile politice ale unui autor avem în minte o serie de repere, niște sisteme de referință care, aplicate apoi la gândirea acelui autor, conturează și încadrează opera acestuia. De multe ori autorii însă își formulează ideile ținând chiar ei cont de aceste repere. Gândirea lor politică este, în acest caz, una riguros elaborată, mergând până la construirea unor proiecte politice în care ideile lor să prindă sens sau în care să se poată manifesta deplin.

Nae Ionescu e diferit din acest punct de vedere. După cum spunea și Eliade, felul de a scrie al lui Nae Ionescu a însemnat o ruptură față de tradiția academică românească. În primul rând ieșea din tipare prin faptul că filosofa prin articole de ziar și apoi prin faptul că aborda „teme triviale”, întâmplări de toate zilele.

Atunci când vorbim despre putere politică, în mod minimal trebuie să considerăm următoarele aspecte: cine sunt cei conduși, în ce etapă a dezvoltării politice (ca sistem) se află aceștia, proprietățile esențiale ale culturii politice a acestora, dacă există sau nu un sistem politic și cum se încadrează ei în acest sistem, cine îi conduce și cum se legitimează felul respectiv de putere. Vom

încerca în continuare să vedem care este poziția lui Nae Ionescu față de aceste aspecte.

Două precizări trebuie făcute. Nu vom vorbi despre un sistem politic al autorului, deoarece Nae Ionescu nu a construit vreunul. Mai mult, ne și atenționează în aceste sens. „Noi exprimăm o realitate: realitatea românească. Este funcția noastră în viața publică. Nu construim voit un sistem politic. Noi nu cunoaștem sisteme; ci numai realități organice”. Apoi, „toată efortarea mea de a înțelege și interpreta evenimentele politice se sprijină pe o metodă precisă. Ea are ca punct de plecare eliminarea conceptului de cauzalitate mecanică din explicarea întâmplărilor și înlocuirea lui prin cel al corelației organice”, lucru care implică „o anumită experiență și mai ales renunțarea la orice personalism și la orice pretenție de a crea realitatea prin jocul logic al rațiunii”².

După cum observăm, punctul de plecare al ideilor politice ale autorului este începutul secolului XX în România. Autorul nu abstractizează o poziție originară a individului, o stare naturală din care individul animat de anumite idealuri și dominat de nevoi se orientează, în mod voit și rațional către o anumită structură politică. Fraza de mai sus pentru Nae Ionescu nu are sens din două motive. Nu există cauzalitate între procese istorice,

există doar realități. Dar aceste realități nu sunt date de evoluția indivizilor, deoarece individul nu e relevant. Relevantă este colectivitatea în care trăiește individul, singura în măsură a naște și a influența procese și sisteme, realități.

Ajungem deci la a doua precizare care definește concepția politică a autorului, și anume organicitatea. „Nu există în univers decât colectivități; ceea ce numim noi individ nu e decât o existență colectivă; organizată și unificată după un anumit principiu... Politica vorbește de individ și colectivitate ca de două realități absolute. Și de fapt nu e așa. Căci dacă spunem că noi suntem indivizi iar statul națiunea, rasa sau mai știu eu ce colectivități, apoi cu același drept o celulă din corpul meu își poate spune individ numindu-mă pe mine colectivitate. Iar națiunea, care într-un fel se încadrează în cosmos, se poate încadra în colectivitatea acestuia, ea socotindu-se drept individ”. „Un individ se definește prin colectivitate, comunitate. Nu există adevăr individual absolut decât unul: adevărul comunității. A te rupe din comunitate înseamnă... o anormalitate”⁴.

Ce înseamnă organicitatea românilor? Înseamnă nu că există un român de un fel și un român de alt fel care împreună formează o Românie de un fel mediu. Înseamnă că există o Românie în care trăsăturile românilor sunt tocmai acelea de a fi români, adică în principal de a aparține unei colectivități. Iar acea colectivitate este nația. Nația este un fapt firesc, la fel cum a face parte din ea, adică naționalismul, este un fapt firesc.

Națiunea românească este apoi una ortodoxă și alcătuită din țărani, țărani care reprezintă masa națiunii. „A aparține unei națiuni e un fapt firesc, de la care nu te poți sustrage ca nici de la naștere sau a avea părinți... Dacă, deci, apartenența la o națiune e un fapt firesc, naționalismul trebuie să fie și el o atitudine firească, și nicidecum o grea cădere în păcat. Așa fiind însă, națiunea nu e numai categoria logică, ci și colectivitatea reală care ne definește pe fiecare dintre noi, locul, cadrul și principiul întregii noastre acțiuni și existențe în veac; iar naționalismul nu e numai o doctrină politică... ci o atitudine polivalentă, care acoperă tot așa de bine sectorul spiritual sau economic, politic sau cultural estetic al activității noastre. De unde urmează însă că opoziția naționalism – ortodoxie nu e valabilă. (...) Înseamnă aceasta că fiecare dintre noi, crede cum vrea și cum îl taie capul? Nu. Căci fiecare dintre noi nu suntem fiecare dintre noi, ci așa cum ne hotărăște structura comunității de destin, nația din care facem parte. Cu alte cuvinte, nu există în istorie feluri individuale, ci numai feluri naționale de a trăi cuvântul lui Dumnezeu. De aceea

comunitatea de iubire a bisericii se acoperă structural și spațial cu comunitatea de destin a nației. Asta e ortodoxia”⁵.

Am pomenit mai sus România și națiunea. Nae Ionescu nu confundă statul cu națiunea. Națiunea este o realitate organică cu trăsături caracteristice. Pentru români, după cum am văzut, națiunea înseamnă ortodoxie⁶, iar masa națiunii este formată din țărani. România, ca stat, este un produs modern. Nu ar fi deci adevărat să spunem că există un raport de identitate între națiune, ortodoxie și stat. Între primele două există, statul însă nu se identifică cu nici una dintre ele. „Biserica Ortodoxă se obișnuiește a fi identificată cu neamul românesc, cu Ortodoxia. În această chestiune îi stăm alături. (...) dar este absolut nefondată pretenția e a identifica Ortodoxia cu statul român. (...) Statul român este un organism politic modern”⁷.

O urmare logică a ceea ce am spus mai devreme este că, într-o națiune românească, toți indivizii ar fi români. Într-un stat românesc însă, pe lângă români ar mai exista și altceva. Acești indivizi, care intră în componența statului, dar nu și în cea a națiunii sunt numiți de către Nae Ionescu „buni români”. A fi „bun român” este, sub raport etnic și spiritual mai puțin decât a fi „român” pur și simplu. (...) Dacă ar fi locuit în Palestina, ar fi fost, de sigur, un „bun evreu”. Este el însă pentru asta și evreu? Evident, nu! (...) a fi român înseamnă a avea o anumită plămadă, din care decurg cu necesitate absolută anumite atitudini și gesturi. Voința noastră nu are nimic de zis în această împrejurare; pentru că noi nu ne putem depăși în chip normal pe noi înșine decât încetând a mai fi noi înșine”⁸. „A fi român, nu *bun român*, ci român pur și simplu, înseamnă a fi și ortodox. În același fel în care, de pildă, animalul *cal* este și *patruped*”⁹.

Așadar, organicitatea pentru români înseamnă națiunea și ortodoxia, cu elementele definitorii pe care le-am precizat. Care este însă realitatea istorică politică a momentului de care vorbim și cum se raportează Nae Ionescu la această realitate? Există o constituție, un sistem de partide, un parlament, deci o democrație, există mase și există „strada”.

Nae Ionescu le respinge. Respinge democrația, respinge parlamentul și constituția, respinge glasul „străzii” spre a se orienta spre glasul „masei”. Dar să nu creăm confuzie. Nae Ionescu nu este antidemocratic sau anticonstituțional. Nicidecum. El se opune democrației românești de la acea vreme, multipartidismului și constituționalismului românesc de la acea vreme. Nae Ionescu nu combate conceptul, principiul democrației în genere ci realitatea democrației românești. Dar să observăm pe rând.

Organicitatea gândirii lui implică imposibilitatea individului de a alege democrația ca sistem. Imposibilitatea individului, dar nu a națiunii. Sistemul nu trebuie să fie ales, el trebuie să rezulte din frământările națiunii. „Bunăoară există și o formă absolutistă de conducere a faptelor, dar și una democratică. Din faptul că există mai multe forme de conducere, lumea crede că poate să aleagă. Fals, pentru că formele acestea nu există în sine, ele fiind, în funcție de un anumit timp, de anumite condiții istorice. (...) Fiecare moment istoric își are forma lui de viață iar oamenii sunt legați de ea”¹⁰.

„Alegerea e valabilă când votezi în cunoștință de cauză”¹¹. Masa românească, țărănimea nu alege și nici măcar nu vociferază. Caracterul românesc al nației nu este dominat de rațiune și logică, ci de intuiție. Apoi democrația românească, ca peste tot, ar însemna o preferare a multului, a cantității în detrimentul calității. „Există o democrație care înseamnă efectiv egală îndreptățire a tuturor de a hotărî în chestiuni publice și care nu poate duce decât la înecarea individualităților în mase, la precumpănirea cantității aspra calității. (...) Vă închipuiți dumneavoastră un om cult, vecinic frământat de probleme, vecinic inventiv și iscoditor, consimțind să intre în rânduri și să se supună hotărârii – după criterii numerice – a majorității”¹²? Mai mult decât atât, preocupările democratice sunt un atribut al protestantismului. În românismul ortodox, această preocupare nu este una normală. „Întru atât întru cât țările românești s-au dezvoltat direct sub sfera de influență bizantină, ele ar fi putut fi normale teocratice. În fond însă, nu au fost. Principatele dunărene au fost creștine nu ca structură, ci întru cât domnii lor erau creștini. România modernă nu cunoaște această preocupare; de altfel, ca toate statele moderne (...) statul modern democrat nu poate fi decât laic. De aceea, România de azi este, sub acest raport, un organism hibrid”¹³.

Un regim politic multipartidist este perfect normal și de dorit acolo unde partidele se nasc în mod natural din realitatea istorică și prin vrerea națiunii¹⁴. La noi „urmează cu necesitate: că într-o țară unde partidele politice nu se diferențiază programatic și unde indicațiunile pentru succesiunea la putere a acestor partide nu se face prin inițiativa masei electorale neutre, nu se poate vorbi de un regim al partidelor politice”¹⁵. Mai mult decât atât, „singurul lucru real pe care ni-l oferă partidele politice este o echipă de lucru. Fiecare șef de partid posedă o asemenea echipă din care poate constitui ori când un guvern. Atâta tot”¹⁶.

Prin urmare, existența partidelor nu e întemeiată, deoarece nu reprezintă nimic din realitatea istorică a națiunii în acel moment istoric.

Dar treaba partidelor este și aceea de a formula legi, și în principal legea fundamentală. Urmând aceeași logică, nici acest lucru nu este posibil. „Când creăm cu privire la noi o constituție, facem ceva arbitrar, o formulă care să nu se potrivească cu realitatea. Ca o constituție să fie bună, să fie expresia realității, nu pleci de la principiu, nici de la norme, ci trebuie să studiezi forma normală a statului. (...) Azi mentalitatea juridică trebuie înlocuită cu mentalitatea organică. De la statul juridic până la statul organic este tot atâta distanță cât este de la Renaștere până astăzi”¹⁷.

Cine ar trebui să se afle în vârful acestei ierarhii, cine ar trebui să conducă națiunea? Răspunsul la această întrebare apare ca o concluzie a unui raționament în care premisele sunt ideile prezentate anterior. Dar să organizăm aceste premise.

1 – Nu există individ, numai națiune, națiune în care individul se poate împlini. Individul este dator națiunii, și nu națiunea individului. „Cum am admite, de pildă, dreptul nostru al oamenilor de a utiliza pentru existența noastră funcțiunile celulelor din corpul nostru? Asupra acestui punct nu există discuție. Pentru că, în definitiv, legea celulei trebuie să se subordoneze legii noastre, și dacă pentru a promova viața noastră celula trebuie să moară, - asta nu e decât foarte normal! Că doară nu vom subordona noi viața noastră, vieții cutărei celule care nu intră în noi decât ca element constitutiv”¹⁸!

2 – Națiunea românească are un caracter țărănesc. Deci această masă conferă și de aici se trage legitimitatea puterii. „Și astfel am aflat ca statul românesc și civilizația românească nu se pot ridica decât pe autohtonism, adică pe punerea în valoare a specificului românesc, și nu au decât un izvor de alimentare – clasa țărănească”¹⁹.

3 – Democrația partidelor politice nu este un sistem potrivit, ci doar „o formă tranzitorie înspre o democrație țărănească pe care noi o socotim formula de echilibru stabil al statului nostru de plugari”²⁰.

4 – Un regim constituțional parlamentar nu se potrivește realității românești și nici ortodoxiei: „regimul constituțional parlamentar este un corelat al mentalității protestante, individualist democratice, raționalist și științiste, și al formulei economice capitalist burghize care se ridică pe un fundament precumpănitor negustoresc și industrial. Țărănismul însă nu e nimic din toate astea. Mai mult, țărănismul e tocmai potrivnicul tuturor acestor specifice. Căci el nu e protestant pentru că nu trăiește din liberul examen; nu e individualist, nu e raționalist și nu e științist pentru că își clădește cunoștința pe intuiția directă; și tot

așa nu e capitalist – burghez. Nu e. Dar dacă nu e asta, atunci nu poate fi nici constituționalist – parlamentar”²¹.

5 – Națiunea română se identifică cu ortodoxia.

Concluzia este una simplă. Puterea politică trebuie să vină de la popor, de la națiune în acest caz, fără delegări democratice, respectiv parlamentare, deoarece țaranul român nu este familiar cu abstracțiunea delegării puterii sale prin reprezentanți. Aceste condiții le îndeplinește monarhul: „într-o țară în care principala bogăție o dă plugăria (...) un partid țărănesc nu poate urmări decât strivirea celorlalte partide, impunerea ideologiei lui întregii țări și instituirea unei dictaturi a maselor (care în țările monarhice este cumpănită, sau captată chiar, de autoritatea regală)”²².

Corelând acest lucru cu specificul ortodox al națiunii române, dubla legitimare ar putea veni din din partea lui Dumnezeu și numai a Lui. Deci monarhul ar fi unul de drept divin. Grăitor în acest sens este pasajul din articolul următor: „Mărite stăpâne, ești rege după legile omenesci, dar nu ești încă rege după darul lui Dumnezeu. Sângele te-a indicat în ceasuri de îndoială voinței naționale ca purtător al nădejilor, trudei și aspirațiilor noastre. Grația lui Dumnezeu, care nu poate veni decât prin invocarea Sfântului Duh, în clipa ungerii, nu a coborât încă asupra capului tău: abia vârsta, mai multdecât vrednicia ta îți va aduce harul. Mărite stăpâne, intri, totuși, astăzi pe poarta larg deschisă a Bisericii, care e singurul drum al stăpânirii asupra oamenilor. Puterile tale mistice, fără de care nici un rege nu poate fi rege, de aici îți vin, nu din altă parte, și fără ele nu poți începe nimic”²³.

Bibliography

1. Nae Ionescu, *Roza vînturilor/ The Wind-Rose*, Ed. Roza vînturilor, București, 1990.
2. Nae Ionescu, *Fenomenul legionar/ The Legionaire Phenomenon*, în Constantin Papanace, *Destinul unei generații*, Ed. Scara, București 2002.
3. *Predania și un Îndreptar ortodox cu, de și despre Nae Ionescu/ The Tradition and an Orthodox Guide with and about Nae Ionescu*, antologie prefăcută și realizată de diac. Ioan I. Ică jr, Ed. Deisis, Sibiu 2000.
4. *Nae Ionescu, Teologia – Integrala publicisticii religioase/ Nae Ionescu, The Theology - The Integral of the Religious Journalism*, Ediție, introducere și note Dora Mezdrea, Ed. Deisis, Sibiu, 2003.

Note:

1. Nae Ionescu, *Roza vînturilor*, Ed. Roza vînturilor, București, 1990, p. 310.
2. Ibidem, p. 300.

3. Ibidem. p. 283.

4. Nae Ionescu, *Fenomenul legionar*, în Constantin Papanace, *Destinul unei generații*, Ed. Scara, București 2002, p. 173.

5. *Predania și un Îndreptar ortodox cu, de și despre Nae Ionescu*, antologie prefăcută și realizată de diac. Ioan I. Ică jr, Ed. Deisis, Sibiu 2001, pp. 122, 123.

6. Nae Ionescu mai precizează despre națiune și ortodoxism: „Poporul este o realitate organică: trăiește, crește, moare. (...) Când un popor capătă conștiință de sine, încetează a mai fi un popor și devine națiune. (...) O națiune trăiește în timp și spațiu, în istorie, în veac. Cel mai mare cerc colectiv din care face parte omul este națiunea. Omul trăiește în mai multe colectivități: familia, biserica, meseria etc. Biserica și națiunea la noi, ortodocși, se suprapun”.

„Prin naționalismul secolului al XX-lea se înțelege potențarea existenței în realități organice devenite, prin conștiință de sine, realități naționale, care în absolut tind la identificarea națiunii cu Dumnezeu, prin realizarea completă alegerilor firești”.

7. *Predania și un Îndreptar ortodox cu, de și despre Nae Ionescu*, antologie prefăcută și realizată de diac. Ioan I. Ică jr, Ed. Deisis, Sibiu 2001, p. 285.

8. Nae Ionescu, *Roza vînturilor*, Ed. Roza vînturilor, București, 1990, pp. 194, 196, 197.

9. Ibidem, p. 201.

10. Nae Ionescu, *Fenomenul legionar*, în Constantin Papanace, *Destinul unei generații*, Ed. Scara, București 2002, p. 162.

11. Ibidem, p. 172.

12. Nae Ionescu, *Roza vînturilor*, Ed. Roza vînturilor, București, 1990, pp. 369, 370.

13. *Nae Ionescu, Teologia – Integrala publicisticii religioase*, Ediție, introducere și note Dora Mezdrea, Ed. Deisis, Sibiu, 2003, p. 416

14. „Adversarii partidelor politice ar trebui să nu uite că aceste partide s-au născut în chip natural din condițiile de viață ale acestor state moderne – și că, întru atâta întru cât sunt fenomene naturale, organe în organismul societății, este pur și simplu absurd să li se nege existența și să se preconizeze suprimarea lor”

15. Nae Ionescu, *Roza vînturilor*, Ed. Roza vînturilor, București, 1990, p. 185.

16. Ibidem, p. 187.

17. Nae Ionescu, *Fenomenul legionar*, în Constantin Papanace, *Destinul unei generații*, Ed. Scara, București 2002, p. 177.

18. Nae Ionescu, *Roza vînturilor*, Ed. Roza vînturilor, București, 1990, pp. 283, 284

19. Ibidem, p. 191.

20. Ibidem, p. 260

21. Ibidem, p. 262.

22. Ibidem, p. 262.

23. *Nae Ionescu, Teologia – Integrala publicisticii religioase*, Ediție, introducere și note Dora Mezdrea, Ed. Deisis, Sibiu, 2003, p. 424.